

LA MALETA MARINERA

La sorra de la platja era ben roent. Per ploure a Julieta, em collocava al mig de la zona calenta i aguantava la cremor amb un somris als llavis.

Julieta estimava que els seus galantejadors cultivessin el perill. En el transcurs del meu enamorament, més d'una vegada havia estat a punt de trencar-me l'ànima saltant una cadira de passeig, o aconseguint el cap d'un gos vagabund, o discutint amb els empleats dels serveis públics

d'enamorat. Vaig agafar la maleta per la nansa i vaig remuntar-me per sortir a flor d'aigua, sacsejant tot el cos a grans batzegades.

Julieta saludà joiosament la descoberta. En contacte amb l'aire, la pell de la maleta repel·lí l'aigua i s'assecà instantàniament. Aquella singularitat va agradar molt a tothom; havíem tret la maleta cap a la platja, i un grup de gent ens voltava, comentant les propietats de l'objecte

que havíem trobat a la maleta. Va obrir-me un noi vestit amb una absurda grana de seda groga, i em féu passar a un saló recarregat de draperies i ple de perfums, que semblava la tenda d'un fals milionari oriental.

S'obrí un joc de cortines, en una mutació una mica complicada, i es presentà davant meu una d'aquestes dones que, de tan boniques, us maten les il·lusions. Tota ella anava vestida amb una roba densa, pesada, que li fixava les actituds en volums estatuaris d'una gran dignitat. Duia enfilalls de perles pertot arreu, obtenint efectes d'un mal gust superior als meus coneixements.

Vaig allargar-li el paquet, murmurant tot de declaracions d'amor a primera vista, i vaig quedar-me contemplant la seva joia i escoltant les seves oracions de gràcies, obrint la boca de pura admiració.

Deixà l'elefant damunt una tauleta baixa i va mirar-me; no era pas una mirada de cortesia o de regreïment: era una d'aquestes mirades que hom s'imagina en èpoques d'eufòria i que només de pensar-hi engresquen la marxa del cor. M'agafà una mà i va dir-me:

—Ets tu, potser, l'objecte de la promesa?

Anava a respondre-li que era gairebé segur que no, puix que jo no sabia res d'aquella promesa, però no va pas interessar-se per la meua opinió. M'empenyí fins a prop de l'elefant i va fer que amb el meu dit índex toqués suauement el cap de la figura. Aleshores s'esdevingué un fenomen sense importància: del corn marí que aguantava la figura, va sortir-ne una petita bengala lluminosa, de colors vius que tenien de llum irisada totes les coses que tocaven.

Va semblar que allò era el senyal que donava sentit a la vida d'ella; m'abraçà posant-hi tota l'atenció i em féu uns petons absorbents, als quals jo m'abandonava amb els ulls closos. En ple èxtasi, el record de Julieta em donà consciència d'una mena de dignitat que exigia el cultiu de l'heroisme. Vaig apartar aquella dona, tot dient-li:

—Senyora, deixeu-me anar. Estic compromès i em reténiu il·legalment!

Em contestà que tot l'assumpte de la maleta, l'elefant i la bengala de colors, era un sortilegi oriental molt obligador i que no hi havia res a fer.

MALEITS, PER VIADER

—Però, senyora — vaig insistir —, Julieta no es creurà res de tot això del sortilegi oriental.

En esmentar el nom de Julieta, la cara d'ella es transmutava. Va preguntar-me si jo creia que Julieta es mereixia gaire les meves atencions, i en respondre-li que sí, em féu passar a una petita cambra, l'únic mobiliari de la qual era una taula que sostenia una gran bola de vidre fosforescent. Sense dir res, començà a passar i a repassar les mans damunt la taula i finalment m'anuncià:

—Vet ací la teua Julieta.

A dintre la bola es perfilà la imatge d'una caseta de bany, a l'interior de la qual Julieta dedicava a un home de raça negra solituds que sempre m'havia negat a mi.

Allò va decidir la meua vida. Vaig trencar definitivament amb Julieta i des d'aleshores visc amb la dama de les perles, la qual, ultra estimar-me molt, em distreu amb el joc d'unes prestidigitacions orientals que farien la felicitat de qualsevol.

Pere CALDERS

(Il·lustració de Martí Bas)

T A L A I A

GUIMERA

En la mort de Guimerà algú va escriure, poc més o menys: "Quedaran de Guimerà, si queden, tres o quatre versos. Tota la resta, fullaraca". I aquest algú d'aleshores — ningú ja avui —, haurà pogut constatar el valor de la seva profecia.

Fou un grupet el que, en morir Guimerà, atrinxerats en un diari ben seu, feren córrer la dalia, sempre propícia a dallar glòria. Es tracta del mateix grupet que després s'enfrontà a l'ignasi Iglésies, despietadament. I qui no recorda les notes encamiastiques que escriven — autobombo — arran de les estrenes de llurs obres. En les estrenes dels poetes es recordaven Homer i Goethe, per a parangonar-los. En les dels prosistes es xuclaven, com gelat, els encisos, la finor, la fragilitat, el senyoriu, de les produccions: brodat al canyamàs primíssim. Quins temps! Els temps dels "únics".

Què s'han fet? On són aquests impondrables "únics-màxims", que apagaven estels bufant i que no tenien precursors ni continuadors possibles en la nostra literatura! Bona part són fora; els uns, actuant de genolls com turiferaris irreemplaçables que eren; altres, fugint d'aquesta Catalunya que ja no és seva, car ells la volien rebost i no Pàtria; altres, ben apeixats i ben tranquils, esperen l'hora del retorn per a lluir entre nosaltres la medalla del mèrit patriòtic.

Fent contrast amb les seves desercions, ja previstes — traïció, panxacontentisme, aprofitament —, Guimerà encara ens fa costat, com ens fa costat l'ignasi Iglésies. Per la seva obra? Sí; per la seva obra: una obra de presència, d'incorporament definitiu a la Pàtria i als problemes de la Pàtria i del Poble. Imperfecta l'obra d'aquests constructors que es veieren obligats a ésser picapedrers, manobres, massissos, fusters i arquitectes de l'obra que construïen? Ho acceptem: imperfecte. Qui pot comparar el treballat del nostre idioma d'ara, al català que es veié obligat a utilitzar l'Angel Guimerà? Qui tindrà tan poca visió comprensiva que vulgui posar, mesurant-les, les obres de teatre popular de l'ignasi Iglésies amb les de l'autor estranger de les seves "actuals" preferències? Però també qui pot negar a aquests dos autors esperit patriòtic, fervor catalanístic, apostolat social, força poètica i instint de teatre, tan vius en l'autor de "Mar i Cel", i en l'autor de "Les Garces"? Ningú.

Ha fet 14 anys de la mort del catalaníssim Angel Guimerà i Catalunya s'ha girat vers ell, sentint-lo, recordant la seva personalitat, que fou la que engendrà la seva obra de ferm patriota, d'autor que, ja en vida, es va lligar a la vida del seu poble, donant-se sencer.

Què han aconseguit malparlant d'ell els eters absents de tot, per massa presents dintre d'ells mateixos? No res. Diria millor si diguéssim que han aconseguit molt: han aconseguit establir diferències. Cap, o ben pocs, i enganxats a la trampa, hi ha

entre nosaltres dels que menystingueren l'obra d'en Guimerà. Els "únics" no eren gent de fervors i Guimerà ho fou. Els "únics" recollien i Guimerà sembrava. Els "únics" vivien de Catalunya i Guimerà vivia per Catalunya.

Els catalans no aniran als "únics" quan la seva absència sigui definitiva. Els donem ja per definitivament absents de la "Catalunya catalana". Pot l'obra de cap d'ells ésser evocada en aquests temps de dolor? No. Poden donar cap conhort a les nostres sofrenes les obres que feien recordar Homer i Goethe als escolanets de l'encenser, o les que es xuclaven amb palla, com els gelats, per subtils, per aristocràtiques, per marengoses? Encara un altre no.

Escolteu Guimerà. De la poesia "Sagunt": "Primer que esclaus al carro de conquesta, la mort del lliure."

Escolteu encara, i de la mateixa poesia. El poeta flastorna el traïdor:

"Per fossa et donarà pols maleïda i esborrarà, amb el peu, el teu rastre odiós".

Les cites es podrien fer inacabables. Guimerà encara compta i comptarà sempre. Els "únics", els "absents", poden anar-se adonant que damunt d'ells hi creixen malvers.

A JOSEP SOL

La Gran Guerra europea de 1914 ens va portar una puixant resurrecció del budisme. Alemanya fou la primera en sentir-lo intensament enfonso en els seus homes d'intel·lecte. L'ariisme s'enfortí per aquesta aportació. Oldemberg veié multiplicar-se les edicions de la seva obra "El Buda, la seva vida, les seves doctrines i la seva comunitat", gairebé tant com les seves Swami Vivekananda.

El budisme treu cara a la nostra guerra portat per vós, bon amic Josep Sol, i portat a través de l'obra de Romain Rolland que el divulga.

Les escoles de Nyana, Samkhya, Yoga i la Vedanta, han acoblat la màxima transcendència de la filosofia ària que, segons elles, és la filosofia dels nostres temps i nostra. Mentre Zenon, Crispe, Plató i Aristòtil, al seu entendre, pertanyen a un passat, la filosofia budista és el present. Alfred Rosenberg, el mitòman del "Social Democràtic" germànic, salva només Sàcrates entre tots els filòsofs de la filosofia grega, filòsof "no grec": social demòcrata. I fa caps d'ariisme Sidarta Gotama i Odin.

No es pas que vulgui fàcilment fixar i cedir, als pseudo aris, tot el que forma el cos de la filosofia dels autèntics aris. Romain Rolland no és pas sospitós d'ariisme germànic, i la seva divulgació de la "Vida de Ramakrishna" i de l'obra de Swami Vivekananda ens el mostra com un fervorós de l'escola d'acció que és la Nova Índia. Romain Rolland sap que el budisme no alimenta la sensibilitat ni la religiositat, que no parla al cor en el sentit inferior d'aquest terme. El budisme aparta, per vanes i per-

judicials, les nostres emocions i les nostres efusions. Els seus ensenyaments van a la raó i el seu lema és "intelligència". S'arriba a la "Bodi", a Buda, quan s'és "aquell que sap", "aquell que és despert", i els Budes poden ésser múltiples.

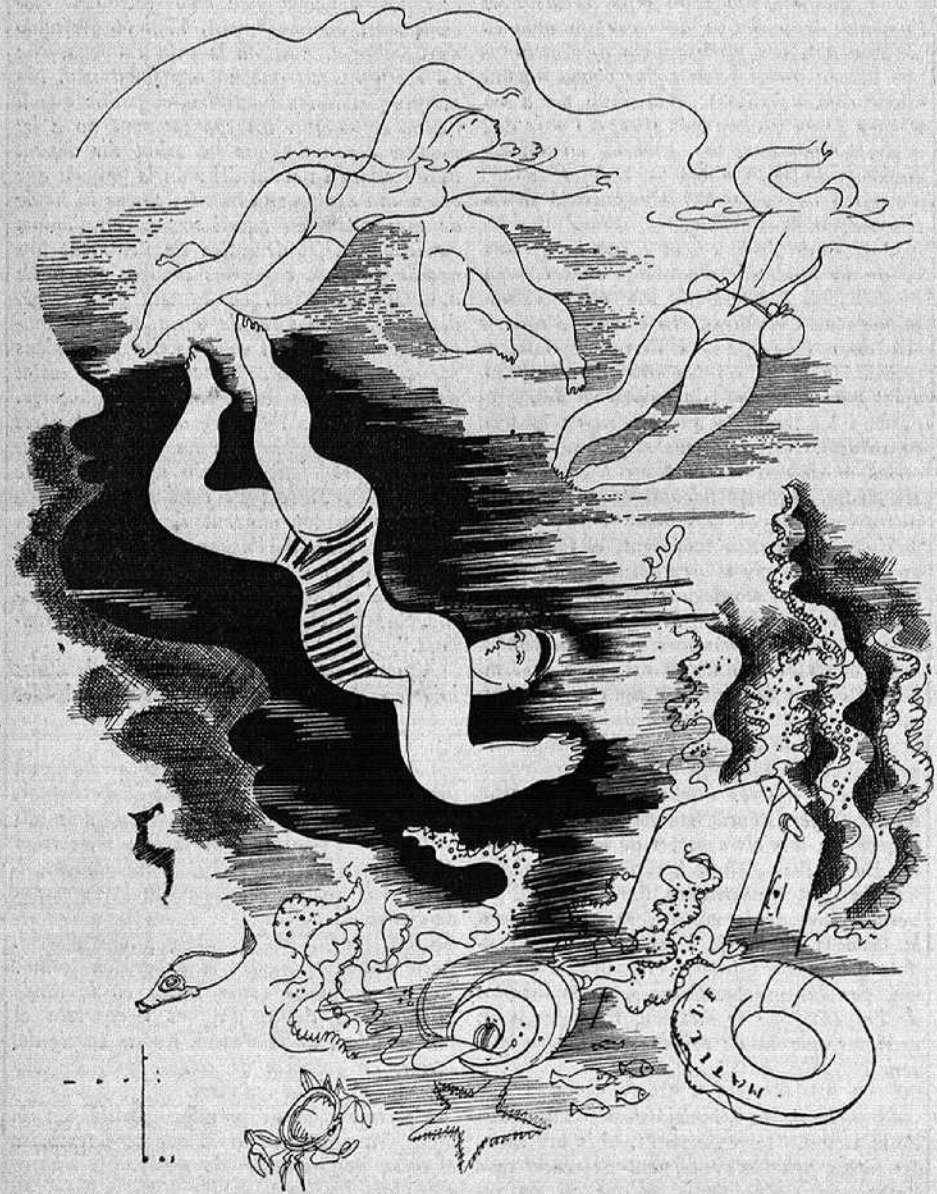
Vós, amic Josep Sol, sota la influència dels llibres de Romain Rolland, passeu per la fase del "coneixement". Però ací, hi ha el perill. El Buda adquireix la saviesa per a girar-se vers els éssers als quals ha submergit el dolor i als quals cal mostrar la via de la beatitud: mística. Aquests vostres moments de retrobament, de "solitud", us porten, amic Sol, a escriure "meditacions sobre la mort"; a dir-nos el vostre "descoratament", i fins a fer vostres les paraules pòrtic dels ascetes: "vanitat de vanitats", que equivalen a l'empolsinament total de cendra. La influència que us han imposat els llibres "vedantes", us situa, pels nostres temps, en un pla feixugament individualista, el pla, segons el "Vinaya", d'on surt l'esperit que anima el budisme: "el retraïment en la solitud, propici a la mediació, que és el que condueix a la saviesa". Per sort, jo crec passatgera i circumstancial aquesta influència que vós ens assegureu que no us porta a un esfondrament àmic.

Els anglesos (són els que menys poden oblidar Mahatma Gandhi), deriven el nou budisme vers el socialisme. Paul Danike, en "Buddhist Essays" i P. Lakshmi Narasu, en "The Essence of Buddhism", ens diuen que l'esperit del budisme és essencialment socialista i, per fer socialisme, ens citen la doctrina del "Tathàgata", que diu: "No robaràs, ni retindràs. Cal que ajudis el qui sigui a posseir els fruits del seu treball". Precepte. En el "Decàleg" cristià el trobem, poc més o menys, escrit damunt la pedra que foren les taules de la llei.

Ai, amic Sol, què lluny som de l'època dels preceptes escrits en pedra, per a fer-los eters, o dels preceptes inculcats als deixebles des de la solitud d'una muntanya i en hores il·luminades! Es tracta de preceptes religiosos — ho repeteixo i ho subratllo: religiosos — incondicionals i "escrits". I totes aquestes escoles, per meravelloses que siguin — i consti que sóc un admirador de la literatura i de les filosofies orientals — són documentació remota, coneixements d'un coneixement: lletra. Però lletra escrita damunt de pedra o damunt d'un pergami no arnoble, arcaicament transplantada als temps en què l'home s'ha de moure fora del temple i complementar-se i conèixer tot coneixent-se, lluny de l'aïllament, en el contacte diari i en la lliçó, sempre renovada, que li dona la vida.

I de cara a la lluita, de dintre a fora i no de fora a dintre. Mai de cara a la tenebra, amic Sol. Occidentals nosaltres, amic Sol, i no orientals, no orientalizants. Això, malgrat Spengler; germànic i germanitzat.

Ramon VINYES

coses que afectaven llur dignitat professional.

La platja es presentava singularment propícia a l'abandonament i a la insolació. Tot ajudant Julieta a cenyir-se les carabasses al voltant del seu cos meravellós, vaig convidar-la a ficar-nos a l'aigua fent bracet.

Mentre em remullava el cap agafant grapat de mar amb el palmell de la mà, vaig descobrir que Julieta s'avorria. Indubtablement, calia fer quelcom, i tractant d'extreure de l'element que ens voltava totes les possibilitats, vaig decidir fer un capbussó ben profund i ben prolongat, i per tant, ben perillós.

La meua enamorada m'agraï la idea amb un cop d'ulls. Abans de submergir-me, em va fer amb la mà un gest d'adhesió que encoratjava l'exercici de qual-sevol temeritat.

Colgat d'aigua, la vida submarina s'oferia al meu esguard amb tota la seva riquesa i varietat: conquilles de marisc, peixos de vora costa, meduses, fragments de mosaic i terrissa de països exòtics, càrnes de banyistes, perdudes de contorns i desmaiades com una imatge de la mort.

Una cosa molt estranya en aquell medi, va sorprendre'm profundament: a la meua esquerra, entre unes plantes de mar i unes petxines, vaig descobrir una maleta. Però no pas una maleta malmesa per la sal i les tempestes marines, sinó que presentava un perfil net i una superfície llisa, com si fos feta per estar-se en aquell lloc, precisament.

La troballa va abreujar el meu esforç

te. Un guardià de bany, amb aire d'emetre un judici molt precís, digué:

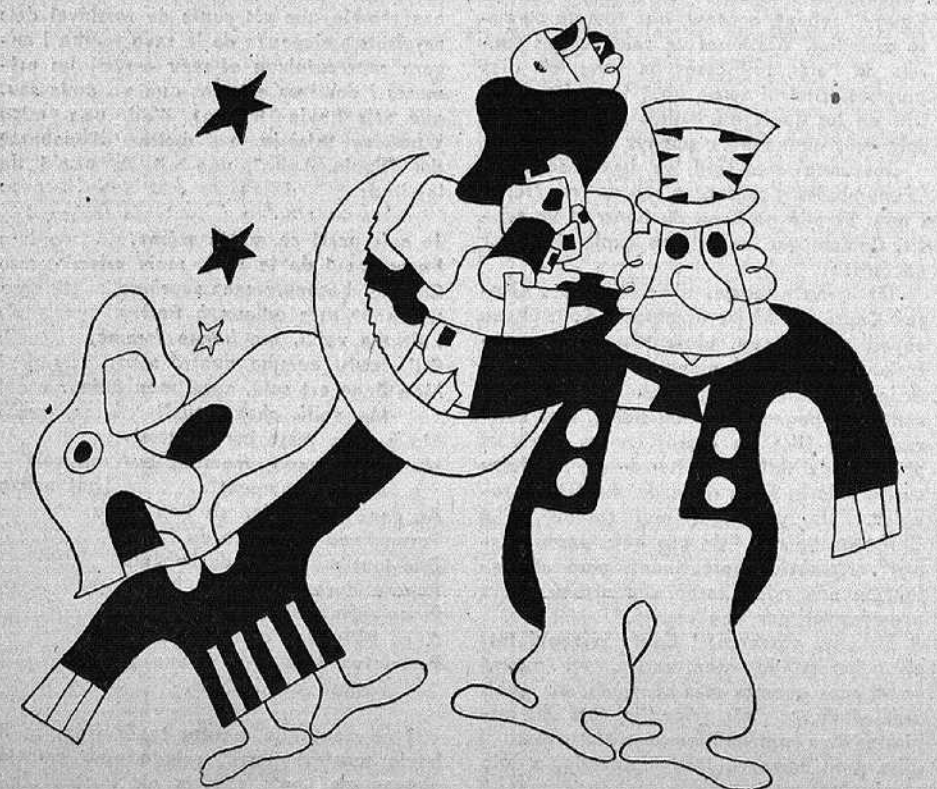
—Ja sé què és això. És una maleta marinera. Heu estat de sort, jove, perquè ja no se'n troben gaires.

Però no volgué donar-nos més detalls. Una noia prima em preguntà si la maleta contenia quelcom; en realitat pesava força i no pas perquè estigués plena d'aigua, puix que a dins, un objecte balder sorollava repicant les parets. Una mà va allargar-me una eina especial, una mica suspecta, i obrírem la maleta.

Estava folrada de seda blava, i contenia un petit elefant de metall bo, damunt del qual una figura femenina aguantava un corn marí; en un recó, la noia prima va descobrir-hi una tarja amb la següent inscripció: "Azaya Lendhi. A Barcelona, correr de les Claus, 24."

L'endemà, cercava el número 24 del carrer de les Claus molt emmurriat. Havíem tingut una escena desagradable amb Julieta, perquè ella, pretextant que el seu instint li advertia que Azaya Lendhi era el nom d'una dona aventurera, volia que li fes retornar l'elefant per mitjà d'un recader. No obstant, àdhuc sense entendre-hi gaire, vaig donar-me de seguida que l'elefant i la figureta del corn marí tenien un gran valor i no podien confiar-se a qualsevol desconegut.

L'adreça indicada corresponia a una vella casa d'aquestes que semblen construïdes de cara al turisme primari i poc entès. Damunt la porta del cap de l'escala, hi havia clavada una tarja com la

ESTA VERD, PER GUASP

El blat que «ell» voldria segar!

LITERATURA DE GUERRA

L'ofici — diguem-ne ofici — de crític, té els seus avantatges i els seus inconvenients. Avantatges immediats, un xic discutibles, que us permeten de fer-vos una biblioteca amb tota la producció indigesta dels més inspirats poetes novells i dels assagistes més profunds i a la vegada més espessos. Inconvenients positius, perquè us posa en el compromís d'haver-vos d'acabar amb els fills predilectes de cada escriptor i de jutjar-los sense la ceguera del pare i amb la severitat del censor. Per a una ànima bondadosa com jo em sento, una feina semblant és molt dolorosa i aquest dolor no el compensa pas la satisfacció d'estar en situació de donar a tots els pidoaires llibres bons i selectes per a fundar biblioteques. Quan us trobeu davant d'un d'aquests fills retardats d'una segona joventut, o enfront del gastament d'un maridatge desafortunat amb la inspiració poètica o amb la introspecció noveltesca, ja heu begut oli, si se'm permet l'expressió, que avui no té pas res de pejorativa i més aviat dona la idea d'una excessiva sumptuositat.

Totes aquestes expansions íntimes d'un modestísim crític literari vénen a tomb per a demostrar que la guerra ha produït una literatura especial i pròpia. Seria exagerat d'anomenar-la, encara, la literatura de la nostra guerra. És ja, però, literatura de guerra. Una literatura que es manifesta en contes, en novel·les, en reportatges i en poemes. Una literatura encara indecisa, que barboteja, que cerca de trobar la seva expressió exacta i de reflectir la torrencial de sensacions i d'experiències que la trasbalsa. Una literatura inhòbil i aspra, nua d'artifici. Tot i les falles autèntiques que revela, ella és penyora, avui, de la literatura de guerra que aquesta lluita ens ha de deixar.

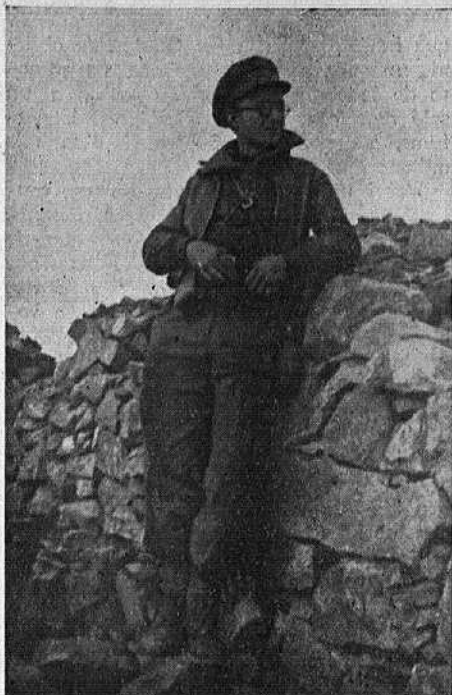
Es una cosa curiosa que un fet tan ple de conseqüències i de realitats com és la guerra, accident de la vida col·lectiva on les vides humanes perden llur valor corrent i esdevenen simples nombres; on la prelocació ordinària de categories és capgirada i tot es mesura a una escala diferent, influeixi tan poc en l'evolució de la literatura. La Guerra Europea durà quatre anys llargs. Les joventuts dels països més importants del món hi participaren, d'una manera ben activa, i dels vint als cinquanta anys, tots els homes de França, d'Anglaterra, dels Estats Units, d'Alemanya, d'Itàlia, de Rússia, de tota l'Europa, gairebé, es veieren enduts per l'organització bèl·lica. D'aquests quatre anys, quin literatura ens en resta? Uns quants poemes, originals d'autors morts durant el gran trasbals, que potser si haguessin sobreviscut la guerra haguessin donat una demostració més brillant de llur talent: Charles Péguy, Rupert Brooke, Guillaume Apollinaire; unes quantes novel·les pacifistes, escrites per homes que trobaven en la lluita la confirmació de llurs teories, com Barbusse, o novel·les escrites al marge de la guerra, com Remarque i Glaeser; algun llibre d'anotacions sobre l'home vist com a combatent: "Vie des Martyrs", "Civilisation", de Duhamel. Si feu un balanç acurat, us trobeu amb sorpresa davant d'uns resultats molt migrats. ¿Vol dir això que l'experiència a què estiguessen sotmesos els escriptors europeus i americans no fou bastant important per a deixar un solc inesborrable

en llur obra? ¿Vol dir que la guerra, en si, no pot produir l'impuls generador de les obres mestres de la literatura? Ni l'una ni l'altra d'aquestes preguntes no ens dona la solució d'aquest misteri. Quatre anys de guerra foren prou feixucs i prou carregats de dolorosos records per a influir pregonament en l'esperit dels qui hagueren de suportar-los. I, d'altra banda, ¿què és la "lliada", sinó la història d'una guerra? ¿I què és, també, la "Jerusalem alliberada", del Tasso?

Allò que passa, sembla, és que la guerra no deixa, als que la viuen, prou temps per a ordenar-ne els fets dintre llur esperit, i per a transformar-los en substància literària. Mentre la nostra col·lita poètica de la guerra es redueix, per ara, a uns romances populars castellans, plens de vibració, com els de Miguel Hernández, que encara esperen un poeta català que vulgui donar-los la rèplica adequada, la col·lita novel·lística encara està inèdita. I es comprèn fàcilment. Un poema pot fluir del cor i ésser escrit entre atac i atac, en un moment diví d'inspiració. Una novel·la ha d'ésser pensada, construïda, escrita amb temps i repòs. Les novel·les més bones sobre la nostra guerra, com les més sensacionals que es publicaren sobre la del 14, s'escriurien uns quants anys després que s'hagi extingit el callu de la lluita. Serà aleshores quan l'experiència, madurada, donarà la seva col·lita magnífica. Serà aleshores quan podrem tenir una veritable literatura de guerra.

Totes aquestes reflexions han estat suggerides per la presència, damunt la taula del crític, d'uns quants llibres catalans relacionats directament amb la guerra que sostenim. Llibres de poemes, novel·les, documentals, tot hi és representat. Però en aquells llibres que són, o voldrien ésser, literaris, la guerra hi és absent. No tenim, encara, poesia o novel·la de guerra. Els nostres poetes i els nostres novel·listes, si són a les trinxeres — i jo sé que, en una gran proporció, aporten llur esforç personal a la lluita —, no han donat encara llur visió de la guerra. Així, els temes del que és presentat com a poesia bèl·lica estan relacionats amb accidents marginals de la lluita: bombardeigs, amb tota llur horrible ferotgia; el dolor de les mares o bé l'emoció dels companys davant la mort heroica d'un soldat. La guerra directa, com a espectacle i com a experiència alhora, no hi és present. I per això, aquesta poesia, que els Serveis de Cultura al Front han recollit en un volum dens de signatures i versos, més que Poesia de Guerra, com es titula, hauria d'acollir-se al mateix títol d'un volum del poeta Gimeno-Navarro que es diu "Dolor de la Guerra". Sensibles — i qui no ho fóra? — al dolor punyent de la guerra, els poetes catalans el reflecteixen en llurs versos. Enyorem, però, l'autèntica poesia de trinxeres.

Quant a la novel·la fóra excessiu de reclamar-ne. El solatge d'emoció, l'arrelplec de notes personals i d'experiències alienes ha de reposar abans de convertir-se en matèria literària d'imaginació. Els nostres Remarque, els nostres Glaeser, els nostres Tomlinson, tardaran encara uns quants anys a sorgir. Però sorgiran. Me'n refio, quan em trobo davant de documents humans tan emotius dintre llur nua sinceritat com aquest llibre de Pere Calders "Unitats de xoc".

PERE CALDERS

tats de xoc". Heus ací la mena de literatura de guerra que ara tenim dret a demanar dels nostres soldats-escriptors i que Pere Calders ens ha demostrat que tenim dret a esperar d'ells. Com la punyent "Vie des Martyrs", de Duhamel, metge i literat que s'abocava damunt la pobra carn desfeta dels ferits de la Gran Guerra; com "Les Silences du Colonel Bramble", d'André Maurois, reflex de l'esperit esportiu que tenen els anglesos aduuc quan fan la guerra, aquest llibre de Calders no és una novel·la. És una narració personal, en to menor. Un seguit de notes breus sense èmfasi, però vertebres per una emoció autèntica. Tot el que és i tot el que representa la nostra guerra es troba reflectit en "Unitats de Xoc", diari d'un modest soldat que lluita a plena consciència de l'horror intrínsec de la guerra però també amb l'orgull infinit de contribuir amb el seu esforç i, si cal, amb el seu sacrifici, a merèixer la llibertat del seu país i a guanyar per al món que ens contempla indiferent aquesta mateixa llibertat. El llibre de Pere Calders és, per ara, la millor representació de la literatura catalana de guerra. Ell i d'altres que com ell siguin un pur document sense intenció literària, però verídics i amaratats d'aquest valor d'humanitat que anima la prosa de Pere Calders, seran la pedra inextinguible de la qual demà es novel·listes trauran les seves novel·les de guerra. Però, encara que aquestes novel·les fossin, com jo espero, excel·lents, llur trama emotiva i plena d'imprevist no podrà mai superar en força d'evocació aquestes simples anotacions de la vida d'un soldat, testimoni i alhora actor meravellat del drama més transcendental de la nostra època.

Rafael TASIS I MARCA

ELS ESCRIPTORS I LA GUERRA

Darrers dies de juliol del 1936. La revolta feixista havia estat sufocada, totalment, a Catalunya. Barcelona oferia un aspecte singular, entre pintoresc i tràgic. Acabada la lluita contra la facció, la revolució prosseguia el seu ritme inexorable, en un cicle fatal que comprenia tots els aspectes de la vida ciutadana. Els amics es retrobaven pels carrers com després d'un llarg viatge. Moltes coses s'havien esfondrat amb un estrèpit de cataclisme; d'altres, per contra, amb alenades ardents de forja i estremiments virginals, amb la grandesa cruel dels moviments sísmics, anaven estructurant-se.

Fou aleshores quan un grup d'escriptors tingueren la iniciativa de crear un organisme que aplegués els escriptors de Catalunya que havien romàs fidels a llur pàtria i a llur missió com a escriptors, que servís per a col·laborar d'una manera més eficaç a l'obra dels nostres organismes de govern, en aquells moments difícils, i alhora per a defensar llurs interessos de professió. L'Agrupació d'Escriptors Catalans naixia.

L'aniversari de la nostra guerra ho és també de la fundació d'aquesta entitat, que compta amb l'adhesió de tots els escriptors solvents de Catalunya. En el curs d'aquests dos anys l'Agrupació d'Escriptors Catalans (afiliada a la "Unió General de Treballadors") ha aconseguit la realització dels propòsits i les finalitats que originaren la seva constitució. Cap dels seus afiliats no ha desertat ni defugit el compliment estricte del seu deure. Aquesta fidelitat és un dels motius del seu orgull. Les bombes de l'aviació facciosa, en destruir totalment, el funest dia 17 de març, el seu estatge del carrer de Corts Catalanes, no aconseguiren altra cosa que augmentar la cohesió i la voluntat de lluita i de victòria dels escriptors que la componen.

Els escriptors de Catalunya, amb una tenacitat i un esforç quotidià digne d'ésser imitat, han seguit llurs tasques de creació, d'investigació i de crítica. En notes anteriors hem donat detalls explícits d'aquesta continuïtat dels nostres intel·lectuals. Al costat d'aquesta persistència han col·laborat a la propagació de tots els aspectes de la nostra lluita. En el diari, en la revista, en la ràdio, han divulgat la nostra raó, llur adhesió al govern legítim de la nostra terra. Han iniciat la tramesa de llibres i biblioteques als soldats dels nostres fronts. Han lluitat, en suma, per llur independència i per la llibertat de l'esperit, que és més important per a un escriptor que la de pròpia subsistència material.

El tòpic de la inhibició dels intel·lectuals, de la famosa "torre de vori", té la pell dura. La rutina priva a molta gent de rendir-se a l'evidència. I l'evidència és que els nostres escriptors serveixen amb totes llurs forces i des de llur lloc d'honor i de perill, la causa de la pàtria, que és la de la llengua, i la de la llibertat, que és la del poble, contra la invasió i contra l'esclavatge.

Josep Pous i Pagès, escriptor i patriota, pronuncià darrerament un discurs en el qual enaltí, amb la serenitat apassionada, el to viril i contingut i l'expressió alhora precisa i abrandada que caracteritzen les seves conferències, la fidelitat dels escriptors de la nostra terra a la idea de pàtria i al sentiment

de llibertat. Els seus darrers paràgrafs coincideixen en absolut amb les nostres afirmacions:

"I jo vull dir — digué l'il·lustre president de la Institució de les Lletres Catalanes — en aquesta hora de tant d'heroisme i de tant de sacrifici, que ningú a Catalunya no ha fet una tasca tan heroica, tan abnegada, tan constant i tan profitosa com els escriptors. A costa de les més grans penalitats, sotmesos voluntàriament a tota mena de privacions, sense cap estímul, sense poder esperar retribució del seu treball, solament per amor al seu art i per fidelitat a la seva terra, els escriptors catalans han anat trobant pacientment, adaladerament, l'ànima profunda de Catalunya. De tota la gent catalana, són els escriptors els que no han fallat mai. No sempre Catalunya ha trobat el polític que li hauria convingut. En cap moment no li ha mancat l'escriptor que ha sabut dir davant dels catalans i davant del món la paraula que era viva i exacta encarnació del que hi havia de més català en aquell instant en l'ànima catalana. Un fet demostra eloqüentment fins a quin punt els escriptors catalans són fidels a Catalunya. Avui, en aquesta gran tragèdia que ens ha tocat de viure, més del vintanta cinc per cent dels escriptors catalans són aquí, en terra catalana, lluitant al costat del poble, per la República i per Catalunya. Catalans! Podeu estar orgullosos dels vostres escriptors. Cap altra de les terres hispàniques no pot oferir al món un tal exemple de fidelitat. Si tots els catalans sabem inspirar-nos en tot moment de la constància, de la tenacitat, de l'esperit d'abnegació i de sacrifici dels nostres escriptors, res no podrà oposar-se al triomf de Catalunya, res no podrà barrar-li el camí de la seva futura grandesa."

Aquestes paraules, reparació raonada d'una injustícia rutinària, mereixen ésser divulgades i compreses.

La veu tumultuosa del carrer arriba avui, imperiosa, a la taula de treball de l'escriptor. A menys que no tingui al davant dels ulls la bena de l'egoisme o de la inèpcia, cercarà d'illuminar i de servir el gran moviment col·lectiu dels nostres dies. Sentirà la necessitat de cloure els punys, en ruptura de somni sedentari, mogut per un desig intens d'acció. Acció aplicada damunt el paper, en traduir la seva meditació sense traces en la randa obscura que detura l'infinit i concreta el misteri latent de la creació. I acció enmig del carrer, en contacte de colzes amb els seus germans de lluita i d'ideal.

L'escriptor ha de prendre posició en la lluita abassegadora i única que avui trasbalsa el món; l'escriptor ha de servir. Els nostres escriptors han pres ja llur partit i coneixen llur deure indefugible. Els nostres escriptors serveixen. Potser és gràcies a un acte de fe que arriben a admetre una disciplina i es sobreposen a llurs contradiccions internes. En no renunciar, però, a llur independència espiritual, en conservar llur inconformisme innat, es mantindran com a defensors reals de la dignitat dels homes, a punt sempre per a lluitar contra totes les misèries, contra tots els esclavatges i contra tots els fanatismes.

M. A.

CARNET DE LES LLETRES

L'Ajuntament de Barcelona que, l'any 1935, instituí el "Premi dels novel·listes" ha pres l'acord de subvencionar amb cinc mil pessetes el corresponent a l'any 1937. Amb aquest acord, la nostra Corporació Municipal demostra que, malgrat les preocupacions i els problemes de l'hora, no negligirà les atencions culturals. Conscient de la seva missió, no exclusivament administrativa com podria semblar a alguns esperits simplistes, vol contribuir també, amb un zel que l'honora, al foment de la literatura catalana. Per això, animada pels mateixos propòsits de col·laboració a l'obra literària que inspiren la tasca cultural de la Generalitat de Catalunya, ha votat enguany la subvenció a aquest Premi i l'ha encara augmentada de tres mil a cinc mil pessetes. No és la xifra, però, el que importa, sinó el gest, l'esperit que anima aquest Premi que els escriptors catalans hem d'agrair a l'Ajuntament de la nostra ciutat.

La "Comissió del Premi dels Novel·listes" encarregada de formular el Reglament, establir el cens de votants i la llista d'obres, fer l'escrutini i proclamar el guanyador, ha quedat ja constituïda. Aquesta Comissió, formada per un delegat del Conseller-Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, un de l'Agrupació d'Escriptors Catalans U. G. T. i un del "Grup Sindical d'Escriptors Catalans, C. N. T.", d'acord amb les indicacions de la institució creadora del Premi, és una garantia de la puresa del sufragi. D'acord amb el reglament que ha estat fet públic, el "Premi dels Novel·listes" serà atorgat a la novel·la catalana original publicada en primera edició durant l'any 1937 que obtingui majoria de vots. Cada votant rebrà una llista de les obres que participen al Concurs i una butlleta de votació, la qual, una vegada emplenada i signada haurà d'ésser tramesa a la dita Comissió per tot el dia

31 de corrent mes de juliol. L'escrutini, que serà públic, es farà el dia primer d'agost, i el guanyador rebrà l'import del premi de l'Ajuntament de Barcelona.

Les novel·les publicades l'any passat, amb excepcions comptadíssimes, no fan, encara, referència a la nostra guerra. En llur gran majoria foren escrites amb anterioritat al 19 de juliol, i les altres, mancades de la perspectiva indispensable, no són altra cosa que assaigs prematurs. Estem segurs que l'any vinent les novel·les de guerra, o inspirades en el clima de la nostra lluita contra la invasió, seran nombroses. La Direcció General de Propaganda, assessorada per la "Institució de les Lletres Catalanes" llançarà aviat una col·lecció de novel·les d'aquest tipus, escrites pels novel·listes catalans més eminents, C. A. Jordana, Xavier Benguerel, Mercè Rodoreda, Francesc Trabal i d'altres tenen gairebé enllestides les novel·les que els han estat encarregades. "La Cèlula" de Pere Calders, el jove escriptor que acaba de publicar el llibre de narracions de guerra "Batallons de xoc" que tant d'èxit ha obtingut, i "L'Esperança dins la mort", d'Esteve Calzada, novel·lista inèdit i prometedor, que foren distingides amb una votació brillant en el "Premi Crexells", inauguraran aquesta col·lecció i han estat ja llurades a la impremta. Altres novel·les, ja acabades, són actualment en curs de lectura i revisió per part de la Comissió de crítiques nomenada especialment a aquest objecte i, un cop aprovades, seran publicades immediatament. Joan Merli ha publicat ja la seva novel·la "La mort m'ha citat demà". Com es pot veure, doncs, els nostres novel·listes no poden ésser acusats d'inactivitat ni d'inhibició. Però llurs impressions necessiten una sedimentació indispensable, i no poden ésser el fruit d'una improvisació peremptòria. Donem-los el crèdit i el marge de confiança de què llur talent i llur obra anterior els fan mereixedors.

GASTON COUTÉ

No obstant, tot semblava destinar el futur poeta a portar una existència blana, en una ciutat en la qual podia viure encara en mig d'una administració polsosa i rutinària. Si, tot semblava inclinar-lo a una vida tranquil·la, si no s'hagués sentit dominat per un esperit més fort que l'instint de conservació i que el desig de felicitat que existeix en tot home; vull dir l'esperit de poesia, altrament dit el d'harmonia.

Si hagués tingut temps, aquest temps que dalla la sofrença moral i la misèria material, potser hauria arribat a ésser un poeta universalment conegut, el poeta de la gent de la terra i del carrer, de la gent que pateix; la veu de la qual no és, seguit els minuts, res més que una llarga rialla o un crit esgarriat.

La sort no ho volgué així, sens dubte perquè els homes que penen i que, no obstant, es diuen avorrits o dissortats, encara

no han arribat a la clara consciència de llur fracàs.

Fill mimat d'uns moliners que no s'oposaren gens a la seva vocació, la infantesa de Couté va esllavissar-se a la vila de Meung-sur-Loire, poblada de rendistes i jugadors de manilla, artesans i comerciants. És en aquesta mateixa vila, situada en una de les més belles i més franceses províncies de França, on fou tancat, a indicacions del rector, Villon, l'únic poeta líric de l'edat mitjana, el genial vagabund. Couté enganyà els seus pares dient que havia trobat una col·locació de secretari a París, i aquests el deixaren marxar cap a la ciutat on tendien els seus somnis des de feia temps. Aquesta gran ciutat que s'havia apoderat més del seu cor que l'amor i que el tonia, com aquell qui diu, encantat. Era a la fi del mes d'octubre de 1898 i el "gas" no tenia més que divuit anys.

Amb un bitllet de cent francs aviat gastat, Couté recità poesies als cabarets "Champ de Navots", "Tartines", i "L'âne Rouge", rebent, a canvi, una tasetta de cafè amb llet. Aleshores va conèixer els carrers de París, rellicscosos de fang, els dies plujosos, freds i sense pa... Les nits sense llit, en les quals els homes se senten més sols, més abandonats que les bèsties.

Dos mesos més tard, va ésser admès als "Funambules", cobrant a raó de tres francs i mig. Es allà on Leon de Bercy el va sentir. Deixem que aquest ens expliqui aquest encontre:

"El varen anunciar així: 'El poeta Gaston Couté, en les seves obres'. Amb el seu capell tot al cap, abrigat amb un macferlan, s'acostà al piano, pujà tivat a la tarima i recità tranquil·lament, amb l'accent dels pagesos del seu poble, tres sàtires d'una filosofia aspra, en les quals es posaven de relleu els horrors de la falsa caritat, de la falsa raó i del fanatisme religiós. 'Un gas qu'a mal tourné', 'Le Christ en bois' i 'Un gas qu'a perdu l'esprit'. Flemàtic aparentment, però enrojolant-se una mica, tornà cap al seu seient acompanyat per una ovació.

Els anys passaren, i Couté resseguí tots els cabarets de Montmartre, on recitava els seus poemes més coneguts, els quals eren aleshores molt aplaudits, tots ells inspirats d'un profund amor a la natura i d'un gran horror a tota hipocresia, a tota turpitud.

La valentia de les seves opinions, i la novetat del seu accent regional, va atreure alguns i indignà els altres. De seguit sor-

giren escandalosos partidaris i furiosos detractors que s'injuraven i pegaven mentre el tímida xicot, espantat, parava de recitar, amb les mans a les butxaques d'uns enormes pantalons de vellut, damunt dels quals queia la brusa blava de pagès amb broats blancs.

Va inspirar la curiositat del públic amb la seva fresca poesia, que cinglava l'amor propi dels burgesos que l'anaven a escoltar.

El sofriment l'inspirava, però també usava la seva salut.

Cercà l'oblit de la seva dissort al fons de les ampolles, i quan començà a guanyar-se la vida amb el seu art, del cabaret anà a parar a l'Hospital.

Va morir l'any 1911, quan estaven a punt d'editar-li les seves poesies, essent plorat pels seus amics "chançonnières" i tota la joventut idealista d'aquell temps.

Han passat bastants anys. Tot un món! Però ja que la veritable vida dels poetes és la que els dona el record dels homes, ara sembla que els cants de rossinyol dels revoltats s'aixequen de la seva tomba i encara repercuten al meu cervell les primeres i darreres estrofes que un amic seu, que sols havia heretat d'ell una mica d'heroica misèria, va recitar al cabaret del "Lapin Agile", una nit de neu i de lassitud:

Je suis parti ce matin même,
Encor saoul de la nuit, mais pris
Comme d'écoeurement suprême,
Crachant mes adieux à Paris
...Et me voilà, ma bonne femme,
Oui, foutu comme quatre sous;
Mon linge est sale, aussi mon âme...

Me voilà chez nous!
Ma pauvre mère est en lessive...
Maman, maman, maman, tou mauvais
Au bon moment!... [gas arrive
Au fond du cuvier où l'on sème
Parmi l'eau la cendre du four
Que tout mon linge de bohème
Repose durant tout un jour...
Et qu'enfin mon âme, pareille
A ce déballage attristant,
Parmi ton âme — o bonne villette!
Repose un instant.

I el món, que mentre tenia vida, se li havia mostrat hostil, saluda amb emoció pietosa els cants ritmats als batecs d'aquest gran cor de pietat: el xicot que anà per mal camí.

Ferran CANYAMERES

Per una revisió de l'obra de Guimerà

L'obra i la figura de Guimerà ha rebut i segueix rebent tota mena d'homenatges populars. Però, consagrat pel poble, que el considera com una de les figures més grans del nostre Olimp, no ha tingut, en canvi, gaires estudis literaris. A què es degut? No pas a poca curiositat de la crítica pel nostre passat immediat. Verdader, si no té encara la gran biografia que es mereix, la biografia que assenyali el seu paper en el desenvolupament de Catalunya i que analitzi la seva tragèdia en funció de les forces socials que van provocar-la, ha inspirat en canvi estudis literaris tan excel·lents com els de Carles Riba i els que Josep Maria Capdevila no cessa constantment de consagrar-li. Així mateix Joan Maragall ha provocat una producció críticobiogràfica que cada dia augmenta amb aportacions més curioses. Del mateix Joan Alcover, astre de segona magnitud, no hi manquen bons assaigs. ¿Per què no esdevé el mateix amb Angel Guimerà? ¿Què hi manca en la seva obra, ressonant i vasta, per atreure i fixar la curiositat dels intel·lectuals?

ANGEL GUIMERÀ

Què hi ha que els repelleix? ¿Es potser la poca complexitat psicològica de Guimerà, la simplicitat del seu esperit, la mateixa ingenuïtat dels conflictes que presenta, el que provoca aquesta actitud d'inhibició? ¿Es potser la seva constant tendència a la grandiositat?

Es possible que amb aquestes qüestions ens acostem al punt neuàlgic. En l'obra de Guimerà — tant lírica, com èpica, com dramàtica — tot és grup escultòric, tot és quadre d'història, i això per força, en l'època de les natures mortes i de les mitges guitarras havia de deixar completament d'interessar. Altrament la nostra època, que ha descobert al subconscient, amb tots els monstres que hi dormen, és caracteritzada per la passió analítica. ¿I què podem analitzar en aquestes grans figures de Guimerà, bones o dolentes, d'una peça, amb aquestes figures llampeguejants, vestides sovint amb les més enlluernadores draperies de la història, però no ja sense subconscient, sinó sense el més petit rastre de vida interior?

D'ací potser que el seu estudi hagi estat negligit, i que avui encara, el més substancial i el més exacte ho poguem trobar en el pròleg d'Ixart a les poesies de Guimerà. En la resta quant diríambe inútil! Quanta pallofa! Hi ha qui, en estudis aparentment seriosos, l'ha comparat a Shakespeare, fent no solament més mal que bé a la glòria de Guimerà, ans proclamant la pròpia insolvència. Altres han volgut convertir-lo en un clàssic de la nostra escena: levant així tot possible sentit al mateix mot. Perquè Guimerà ho serà tot, llevat d'un clàssic. No podrà ésser anomenat clàssic com a oposició a romàntic, perquè és un romàntic per definició, fins amb tot el que de pejoratiu pugui tenir el mot, de Victor Hugo ençà. No podrà ésser anomenat clàssic en el sentit modèlic; car no és modèlic ni per l'idioma, ni per la tècnica — ingènua generalment — de la seva dramàtica. Ni ho podrà ésser anomenat en el sentit humanístic, ja que la seva obra no afegeix res al coneixement de l'home.

Però de Guimerà avui podem dir que no en parlem per comprendre'l. En parlem només amb les gaites inflades, per convertir-lo en una mena de mite sense contingut. Passem així de l'article periodístic, on és proclamat, com si res, genial, a la noteta enverinada dels sobrentesos, sense grandesa, on l'elogi aparent, amaga la negació més absoluta. I això, en realitat, és una ofensa a la mateixa memòria de Guimerà, el qual no aspirava pas a la glòria grotesca de ninot de palla camuflat en idol, sota els aparents daurats. I és una manca de serietat per a la crítica, per a la qual no hi ha pitjor actitud que la dels fals respecte o el respecte excessiu.

¿No és, doncs, ja arribada l'hora, que alguns dels nostres crítics més solvents s'acarin amb la figura ingent de Guimerà, sense prejudicis i sense entusiasmes falsejats? ¿No és hora d'intentar l'esforç de separar en aquesta vasta producció l'or de la palla? ¿No és hora de parlar, sense amagar-ne les febleses, de les ingenuïtats i les falldes d'aquells dramaturg que si fou un psicòleg menys que mediocre, s'atreu a remoure els pòsits històrics i racials d'un poble? ¿No és hora, en fi, d'humanitzar la glòria d'Angel Guimerà?

Domènec GUANSE

Com va quedar integrat a Catalunya l'esperit musical de "Granada" i altres meravelles

"A les nits no sortia de casa seva. Es dedicava a repicar el piano fins a les petites. Hi havia pàgines que deien feia música 'sobre els moros'. D'on ho havia tret? Seria curios d'estranyar-ho, perquè, al capdavant, s'arribaria a aclarir que el famós poema musical 'Iberia' va ésser guixat a Tiana. Es aquest un detall que jo em permeto oferir als tècnics, per si de cas volen escatir-lo."

(De la crònica "Una tarda de maig a Tiana", signada per Jaume Passarell i publicada a MERIDIA, número 25.)

Pobre, alegre, jove i independent. Aquestes quatre condicions es trobaven reunides en aquell temperament d'excepció que per enllà l'any 1884 recorria els "càrmens" granadins. — "Vagin a passeig els diners, si ells han d'entrar-me — deia esbojarradament el jovecenc. I a aquells que se li acostaven els deia coses amenes i els parlava de músics, de literatura i dels seus viatges realitzats quasi a peu i sense diners per terres d'Espanya i per illes d'Amèrica.

— "A Cuba, hauries pogut fer-hi una fortuna — li deien. — I encara hi ets a temps a fer-la."

— "Per ara, de cap de les maneres — responia amb esperit alegre. — Aquell medi que prou coneix, no m'és propici des de que he vist això... La meua Granada!"

Qui això deia, en una tarda d'estiu i a Tiana, era el català Isaac Albéniz. Afirmant "la meua Granada", manifestava el seu somni desitjat. Amb les seves paraules càlides i fluides conquistava tots aquells que l'escollaven talment com en el piano es llançava a la conquesta dels auditors. Va dir "la meua Granada", i sense esperar més la va prendre per a si ple d'ensomni.

Aquells qui com jo, ens estimàvem Albéniz — el bo d'Isaac i Isaac el Bo — creiem que ha d'ésser ell mateix qui ens conti com va vestir amb sedes i perles "La Vega", i aquell "El Albaicín" i aquella "Serenada" que, essent gairebé uns nois, ens empenyava més que de melancolia, de tendresa.

Va ésser per a mi un goig — després de llegir el bell article de Jaume Passarell a MERIDIA, evocant "Una tarda de maig a Tiana" — trobar una lletra d'Albéniz, entre els meus papers. Anava adreçada al meu pare, que el desorbitat talent d'Albéniz atreia poderosament. "Granada", la dels jardins perfumats per la flor de taronji, se'm presentava en el bullidor mental de l'artista català. Rara-

ment he trobat una sensibilitat tan original en un músic com en la lletra que llegíreu, i que considerant-la una reliquia, no gosó traduir.

Diu així: "Querido Enrique: Un abrazo y unas letras. Es preciso que yo naturalice Granada en Cataluña. Usted bien sabe que no me las doy de risueño moralista, pero creo en una moral de la música. Esta moral viene a ser para mí como estas personas que sonrien mostrando la humedad brillante de una lágrima.

Creo que Granada, donde estoy, es el tesoro de la música andaluza. Yo creo también que debo escribir esto, y estoy convencido de que mi juventud está llena de experiencia musical para lanzarme a la conquista de esta tierra maravillosa, en la que hay exquisitez, cordialidad y amor, pero todo ello guardado como los árabes guardaban las flores de sus jardines y las mujeres de sus palacios."

¿Com deixar d'evocar, en aquest instant, l'ombra d'Isaac, que en les seves lletres, com veieu ara, escrivia com si compongués una pàgina artística i cordial? Abans de seguir copiant la lletra, permeteu-me que recordi que una tarda, parlant amb Rubén Darío, em deia referint-se a Albéniz, que a ningú com a Isaac no es podia aplicar millor l'adjectiu d'Hamlet: "Dolç príncep". Continuem amb la lletra.

"Debo confesar que no puedo narrar de otro modo mi permanencia en esta tierra de ensueño, más que componiendo. Vivo y escribo una "Serenata", romántica hasta el paroxismo y triste hasta el desespero, entre el aroma de las flores, la penumbra de los cipreses y la nieve de la Sierra. No voy a componer la embriaguez de la juega colectiva, ya que ahora busco la tradición, que es una mina de oro; todo lo más, la guzla arrastrando perezosamente los dedos sobre las cuerdas. Y por encima de todo, un lamento desentonado y desgarrador."

Les Muses varen mostrar-se propícies i afalagadores a Albéniz, no és cert? Aquella "Granada" (serenada), fou escrita amb tot l'entusiasme per aquell Albéniz, al qual es predia una rica i aquilota producció futura, però que en aquella època va passar per angustiosa bohemia, els dies de la qual transcorrien en consuetudinària escassetat. Recordeu la popularitzada "Serenada Espanyola" de la primera època al-

beniziana i que va brollar d'aquell singular esperit. I que l'autor se la va vendre per cent pessetes!! (En 1936 s'havia editat d'aquesta obra l'edició número 287.) Un record amorós a les seves melodies i continuem la lletra, el final de la qual es troba tot encès de coses musicals.

"Yo, a mi "Granada", la subtitulo "Serenata". Será ello quizás un poco romántico y acaso poco práctico; pero ¿qué le vamos a hacer? Estuve tentado en poner como subtítulo "Recogimiento espiritual". Indudablemente se me hubiera tildado de pretencioso. Dejémoslo en "Serenata" y alejémosnos de la visión que de Granada tienen muchos, a la que ven contemplando a través de las bailadoras que expenden por el tablado el amplio vuelo almidonado de la gran cola del vestido de batista. Granada no es ésta, amigo Moragas, y la Granada que yo pretendo dar a conocer a mis paisanos, los catalanes, debe de ser en este momento todo lo contrario. Quiero la Granada árabe, la que todo es arte, la que toda me parece bella y emoción y la que puede decir a una Cataluña: Sé mi hermana en arte y mi igual en belleza."

Ja ho veieu, doncs, Albéniz se'n opareix adornat amb totes les gràcies de la sensibilitat i amb el cor — el seu gran cor! — sempre propici a batre davant una germanada franciscana que sigui simultàniament artística i natural. Aquesta carta ve a ésser per a nosaltres, els catalans, com el maridatge d'Albéniz amb la terra andaluza, en la qual escriu i compon meravelles que deixen el mon astorat.

El fet és que a Albéniz, no solament li va fer pessigolles en el rostre aquella Granada, la bella, tan sensible com era a la brillantor de les lletres i de la música, sinó que la va mostrar ja en aquells temps (1885) als catalans com una alta civilització espiritual acompanyada d'un ample solc de popular simpatia i resplendint a la llum dels cels.

I fins a la pròxima setmana, amics de MERIDIA, en la qual també serà d'Albéniz que us parli, potser no en records tan llunyans, però sí en forma jove, de la floració de "La Vega" i dels gitanets de "El Albaicín". I recordem l'artista desaparegut, no tan sols per tot el que ha deixat escrit, sinó tal vegada per a donar lloc a figurar-nos a nosaltres mateixos que encara som joves.

Rafael MORAGUES

(Continuarà.)

Carnet del Teatre

ABDO TERRADES. — En la cursa d'homenatges que ha emprès el nostre teatre, com si no pogués viure dels programes normals, caldria no negligir-ne un que tindria, en aquests moments, totes les justificacions: el d'Abdó Terrades. Aquest any en fa, o els ha fet ja, cent que estrenà la seva única obra escènica, d'unes característiques tan especials que la fan actualíssima en el dia d'avui. Terrades fou un cabdill empordanès del qual diu Francesc Curet que infongué ànsies de llibertat en el cor de les multituds, estimulànt-les a la lluita amb les seves còbles i corrandes republicanes. I Marià Cubí, en un examen frenològic, assegurà que "el cap de Terrades era el veritable tipus del caràcter català". Llegint altres biografies, deduí, encara, que Terrades, més que tipus fou prototipus, tant pel seu temperament indomènt antimonàrquic i democràtic a ultrança com pel seu amor encegat a la terra on va néixer. En el període turbulent de la guerra dels set anys, Terrades fou un líder de l'esperit liberal de Catalunya, i lluità i conspirà inlassablement. Elegit cinc vegades següent alcalde constitucional de Figueres, totes cinc fou destituït perquè a l'hora de posposar-se del càrrec li era exigint que jurés fidelitat a Espartero i ell només volia jurar-ne a la vara que el poble li havia posat a les mans. Aquesta entesa li valgué, a l'últim, l'emprisonament de primer i el confinament més tard.

"EL REI MICOMICO". — Terrades escriu i estrenà l'any 1838 una farsa política en dos actes i en vers, titulada "El rei Micomicó". (Remarqueu, de passada, que fou la primera obra que trencà la tradició del teatre bilingüe, seguida per Robredo i Renart, i que fou escrita íntegrament en català de l'època, naturalment.) El tema, millor dit, el motiu de l'obra, és una burla descorrida, despiadada, sagnant, de la monarquia i del cerimonial palatí. Burla que sovint peca de greixosa, de primària, però que també té moments d'una finíssima agudesia. Els contrastos de vegades violents que hom hi observa en més d'un episodi fan suposar que Terrades descendia conscienciosament a un terreny al qual calia situar-se per a trobar-hi una part de públic — segurament la més nombrosa — que per a entendre allò que ell, amb fany proselitista, volia dir-li, calia engegar-li-ho pel broc gros i sense eufemismes. ¿No és aquest, al capdavant, el procediment usat per tots els propagandistes polítics al llarg del segle que fa que Terrades ja l'usava?

UNA GRAN OCASIO. — El moment és el més a propòsit per a exhumar aquesta obra que constitueix, almenys, un valor documental de primer ordre. A part les raons de justícia que aconsellen l'exaltació pública de la personalitat catalaníssima i republicana del seu autor, precursor indiscutible del moviment que arribà al màxim del seu esclat el 16 de febrer del 1936.

L'ARQUITECTURA SOMRIENT DE LES "GIRLS"

En el music-hall, els mitjans d'expressió són molt nombrosos. Una cantadora, un cantador, per exemple, posseeixen la dicció, els múltiples matisos de la qual els permeten passar ràpidament de la rialla al plor, del pessimisme a l'optimisme, els permeten expressar els més variats sentiments i traduir les emocions més diverses. I posseeixen també el gest molt més expressiu de vegades que la dicció.

Mayol — recordeu les seves actuacions al Palace d'En Bayés? —, fill de Marsella, pàtria dels mimics Louis Rouffe i Séverin, posseïa en un grau màxim la ciència del gest, sabia com poc mimar una cançó. Els recursos expressius dels clowns són també molt nombrosos. Disposen en els pitjors casos — els Fratellini, a fora, Pompo i Teddy, aquí — dels múltiples accessoris, instruments musicals i altres, que els ajuden poderosament a crear l'atmosfera còmica desitjada, i disposen també, en els casos millors — Grock, Beby — del seu rostre, de la seva veu, del seu gest, amb els quals assolixen l'expressió de tota la gamma dels sentiments, dels més primaris als més complicats. Els il·lusionistes, els manipuladors, posseeixen també els seus instruments trucats. Els acrobates, els seus aparells. I així fins a l'infinit. Excepció feta de les "girls". Les "girls" són una altra cosa.

"Impersonals anglesetes de revista", deia Colette, l'exquisida, en el seu "Envers du music-hall". Impersonals. Aquesta és la paraula. Impersonals, les "girls". Una cantadora té gairebé sempre una personalitat. Hi ha moltes i molt diverses personalitats en el gènere de la cançó. Heus ací la classificació del crític Louis-Léon Martin. Hi ha la cançó cantada — Mayol —, la cançó artista — Yvonne Georges —, la cançó viva — Turcy —, la cançó fantasista — Marie Dubas — i moltes altres. En les "girls", en canvi, la personalitat no existeix. Les "girls" arriben a ésser totes idèntiques entre si. Existeix un tipus standard, d'idèntiques característiques. El mateix cos impersonal, sense sexe, que participa més de l'adolescència andrògina que de la dona feta. La cantadora, el clown, ja ho hem dit, posseeixen una arma poderosa d'expressió: el rostre, el gest facial, ric en múltiples matisos. Les "girls" ni d'això no poden enorgullir-se. El seu rostre és inexpressiu i impossible, impermeable, travessat per l'etern somriure estereotipat. Aquell "sourire enfantin réglé au compas" de Maurice Verne.

I, no obstant, les "girls" aconsegueixen molt sovint emocionar-nos més profundament que tal clown, que tal cupletista...

Què posseeixen doncs les "girls"? Un instrument expressiu d'extraordinària eficàcia. Els seus braços. Les seves cames,

IMPERSONALS ANGLESETES DE REVISTA...

sobretot. Les seves cames únicament. Les seves cames simplement. Les seves cames implacables que no es cansen de teixir i desteixir, amb una precisió singular que voreja les matemàtiques, els més bells arabescos, les més audacioses combinacions de línies harmonioses, les més perfectes figures geomètriques. Les seves cames implacables que ens colpeixen fortament amb el seu paral·lelisme definitiu que s'eleva directament vers l'arquitectura. No hi ha res més a la vora de l'abstracció plàstica, de l'abstracció arquitectònica, com la simetria exacta i segura de les cames de les "girls". Ens trobem davant d'un art netament plàstic, oposat totalment a l'art expressiu d'una "disease", d'un "chansonnier" o d'un clown.

Les "girls" plantegen en el music-hall el dualisme plàstic — expressió, que existeix en la pintura, que existeix també en el cinema. Es pot oposar Chaplin — l'expressió — a Buster Keaton — la plàstica —. Keaton i Charlot. Els dos pols oposats. Dos valors antitètics amb un denominador comú d'intensitat. L'un, Keaton, fred, impossible, desinfectat i esterilitzat. Incolor, inodor, i insipid. Gairebé mineral. Creador excel·lent d'una poesia plàstica que viu únicament per les qualitats sumptuosament fotogràfiques dels seus elements. Fotogènia de la cara de Keaton, fotogènia de la musculatura de Keaton... Buster Keaton, objecte impassiblement plàstic que s'enllaça amb la botella, amb el telèfon, amb el revòlver, objectes tan obsessiament fotogràfics com ell. Placitació absoluta, pura, crua, neta, deshumanitzada... Charlie Chaplin, en canvi, és el titella treballat per totes les metzines sentimentals. El ninot eternament derrotat, que, sota l'aspecte d'una bondat primària i inefable, amaga els conflictes interiors més complexos, que són exterioritzats amb una màscara d'una expressió anímica quintaessenciada. L'expressió de Keaton és tan modesta com la d'una botella. La de Chaplin, en canvi, és múltiple, infinitesimal.

I bé: les "girls" són en el music-hall el que Keaton és en el cinema. Oposat a l'art anímic, netament psicològic i interior, art que voreja continuament el sentimentalisme excessiu, les "girls" ens ofereixen un art veritablement abstracte, veritablement deshumanitzat. Un art asèptic i esterilitzat. L'art col·lectiu contra l'art individual. L'art general contra l'art particular.

Sébastien GASCH

COPS DE BEC

LA «RETIRADA» DELS GOSSOS

— Si, mira; unes cues que desapareixen.
— Veritablement, felen molta rabia.

UNA OBRA DE PES

Tasís Marca arribà dies enrera a la redacció de «La Publicitat» amb la «serviette» plena de llibres. La deixà damunt la taula d'un dels redactors, el qual, per agafar unes quantilles que havien quedat dessota, l'hagué d'enretirar una mica.

—Redena! Si que aneu carregat! — digué, en adonar-se que la cartera era molt més feixuga del que creia.

—Oh, mireu què hi porto — digué Tassis.

I a més de mitja dotzena de volums dels corrents, ensenyà el gruixut d'«El feixisme internacional pretén dominar Espanya», del nostre company Roure i Torent.

Angel Ferran l'agafà per fullejar-lo i comentà:

—Realment: és una obra de pes!

LES «POESIES COMPLETES» DE MAU-ROIS

A l'Exposició de París de l'any passat constituïren una atracció d'indiscutible valor espiritual uns «dimarts literaris» que anaven a càrrec dels escriptors més destacats. El dia que André Maurois revelà els secrets de la seva tècnica literària, calgué que l'acte fos celebrat a la «Comédie des Champs Elysées», per insuficiència de la sala que s'hi havia destinat.

Maurois explicà els seus debuts i llegí una quarteta que havia escrit, a tall de dedicatòria, en l'exemplar de «Els silencis del Coronel Bramble», destinat a Anatole la quarteta.

A la sortida, nombrosos admiradors de l'autor de «Climats» se li atansaren, amb el prec que els deixés copiar els versos de la quarteta.

—Això sí que no — digué, somrient, Maurois —. La guardo per a la futura edició de les meves «Poesies Completes». Compreneu la meua avarícia quan us digui que les formen aquests únics quatre versos...

EL DUBTE

Un ciutadà fa una petita compra en una botiga i a l'hora de pagar lliura al botiguer un duro en plata. L'home queda com qui veu visions, agafa la moneda, la mira d'una banda i de l'altra, passa l'ungla pel cantell...

—Què hi trobeu? — fa el parroquià.
—¿Voleu dir — respon el botiguer —, que no és sevillà?

—Que no ho coneixeu?
—Fa tant de temps que no n'havia vist cap, que ja no tinc idea de quins són els legítims.

EPIGRAMES

Becque tenia el geni de la frase colpidora, i no pas per instint de maldat, sinó perquè havia sofert tota mena de menyspreus i se'n venjava amb dentellades, amagant el seu sofriment.

—Se m'acusa de tenir la dent dura — deia a un amic —. Es la que em manca al davant i que ells m'han esbocinat a pedrades.

Els seus epigrames sobre gent del seu temps foren nombrosos. Encara se'n conserven molts. Així mateix, les seves frases punxants.

Una vegada que parlaven davant seu del casament de Jules Lemaitre amb la tant influent com vella madame Loyne, que era septuagenària, Becque digué:

—Bah! Per a ell, sempre tindrà seixanta anys.

I de François Coppée féu aquesta frase: —Es un poeta que, com monsieur Jouidain, parla en prosa sense saber-ho.

«VOLUNTARI», per ALLOZA

—M'agradaria que la retirada fos «voluntària».

UNA HISTORIA DE WELLS

Ara fa un any el novel·lista H.-G. Wells estigué a París per assistir a les sessions del Congrés Internacional de documentació mundial.

—Trobo excel·lent tot el que es fa per a facilitar la tasca dels savis i dels erudits — deia, en sortir d'una de les sessions —. No oblidem, però, que el millor instrument de recerca romandrà sempre on me deia un pillet londinenc que mai no he oblidat.

I contà, a seguit, aquesta història:

«Em passejava pels afores de Londres. Per un camí vaig veure un vailet que, amb una canya a les mans, intentava de pescar. Vaig passar de llarg; però de tornada, una hora després, en veure'l en la mateixa actitud, greu i immòbil, vaig acostar-me'nhi.

—I què, marrec? — vaig dir-li —. Pesques alguna cosa?

—Sí — va respondre.

«I en adonar-me que tenia buida, al meu costat, una capsa de llauana que devia portar per al peix, vaig insistir, maliciosament:

—«Què pesques, a veure...»

—«Paciència—va respondre, secament, el mocós.»

—No negareu — acabà dient l'autor de «La vida futura» als seus companys congressistes — que a més a més d'una bona resposta, és tota una lliçó.

CANT A LA CAMAMILLA

Deu fer un any poc més o menys que a París fou convocat un concurs per a premiar la millor cançó elogiant els vins francesos, i algú preguntà a Raoul Ponchon, que estava allit a causa d'un accident que li produí ferides d'una certa consideració, si pensava prendre-hi part.

—Com us sembl! — contestà l'autor de «La Musique au Cabaret» —. No crec que sigui precisament quan un home està sota la influència de la camamilla, quan pugui posar-se a cantar el vi!

MISTRAL, CANTOR DE LICORS I SABONS

L'anècdota anterior ens en recorda una de Mistral. Ara no fa molt ha estat descobert que l'immortal autor de «Mireia» fou, en el seu temps, un especialista en poesia publicitària; i no d'una manera accidental, sinó força persistent.

Es a ell a qui es deu una quarteta que es popularitzà molt i que feia:

«Liquor di Felibre — bloundo com l'or,
Nend l'estouma libre — et canto l'ou cor»

i totes les xarades rimades que pels volts del 1900 llaven les excel·lències del sabó «Mikado».

...I les quals, injustament, no figuren en cap antologia mistralenca.

DISCRECIO

El XIV aniversari de la mort d'Angel Guimerà ha actualitzat aquests dies el seu nom gloriós.

Tot i la seva llarga vida a través d'escenaris, «camerinos» i penyes literàries, l'anecdotari de Guimerà és dels més exigües. Potser perquè sempre li havia plagut més escoltar que parlar, puix que és sabut que llevat de quan es trobava entre els seus íntims, don Angel es limitava a intervenir en les converses amb lleus moviments de cap d'assenntiment a tot el que els altres deien... encara que no fos allò que ell pensava.

Un dia Salvador Bonavia pare, pel qual Guimerà, cap a les postrimeries de la seva vida, sentia una veritable afecció, intentà, amb plasenteries sobre la seva vida de concho, fer-li contar alguna història fallidra de la qual ell hagués estat el protagonista.

L'autor de «Terra Baixa» es concretava a somriure i a moure el cap. Vingué un moment, però, que es veié tan assetjat, que no tingué més remei que confesar.

—No es pensi... no es pensi... — va fer, molt ponderatiu i abaixant la veu —. Una vegada vaig veure la senyora Mena en camisa!

De seguida, però, aclarí: havia entrat, distret de tustar la porta, al «camerino» de la notable actriu, quan ella acabava de treure's la roba de carrer per vestir-se amb la de l'heroïna guimeraniana que anava a interpretar. I don Angel afegí:

—Però ella no se'n va adonar, sap? Perquè jo de seguida vaig tornar a sortir del «quarto», de puntetes, i vaig ajustar la porta amb molt de compte...

GENI I FIGURA

Tres mesos enrera l'atzar féu desaparèixer, gairebé simultàniament, dos homes — D'Annunzio i Chaliapine —, tan distints com vulgueu pel seu art i pel seu país d'origen, però molt semblants pel seu caràcter i àdhuc per la seva fama mundial.

L'un i l'altre representaren al natural durant tota llur vida, llur paper de grans homes. Es a dir, es comportaren, cadascun en la seva esfera, com a perfectes insuperables quant a llur relació amb la generalitat de la gent.

Poc abans de la guerra europea Chaliapine estigué de pas per París, coincidint amb els dies que D'Annunzio assajava «Le martyre de Saint Sébastien». Un amic d'ambdós portà el cantant al teatre a l'hora de l'assaig i s'encepegaren d'arribar-hi en el moment que una figuranta havia retardat la seva aparició a l'escena. L'autor de «La Nave», davant la falla, s'encoleritzà terriblement i durant quinze minuts no parà de llançar per la boca les metàfores més inflamades.

Chaliapine es decidí a marxar, renunciant a ésser presentat al poeta. I digué, somrient:

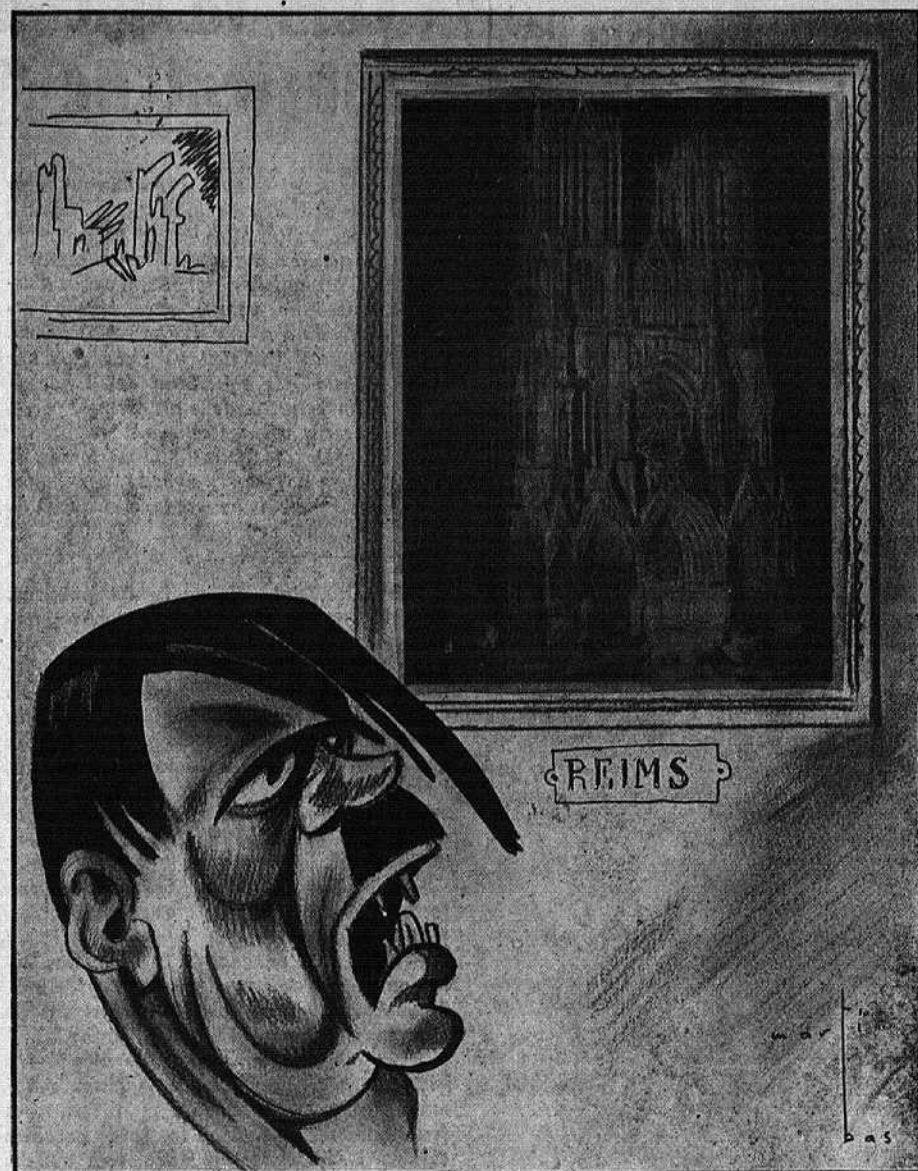
—No tinc prou talla. Acabo de trobar-me amb algú que té un caràcter encara més execrable que el meu.

CRIOGRAMA

Fa vuit o deu mesos un pescador de la Illa de Còcola, capturà, prop de Palermo, una tortuga de mar que pesava noranta-vuit quilos i portava a la closca una inscripció que el pescador no pogué desxifrar. Cridat a consulta el mestre del poble, tampoc no pogué treure'n l'entrellat. I decidí copiar pacientment el rètol i transmetre'l a l'Acadèmia d'Inscripcions i de Bones Lletres.

Quina sorpresa per als honorables acadèmics! El text sotmès a llur examen era un missatge de Màxim Gorki, escrit en rus i que deia: «Deixo en llibertat la meua tortuga Totó el primer de maig del 1922. Pesa 52 quilos, té 90 centímetres de llargada i li agraden les sardines. — Màxim Gorki.»

Quan alliberà la seva tortuga, que, com es veu, ha sobreviscut el qui fou el seu amo, Gorki residia a Capri.

REIMS RESTAURADA, per MARTI DAS

—Tornes a ésser la mateixa del 1914; però no oblidis que nosaltres també som els mateixos.

EL «SENYOR MIRO»

Josep Miró i Folguera, que acaba de morir, tenia una calligrafia infernal. Els caixistes de trenta anys enrera i els linotipistes de llavors encà, s'han eixugat molta suor i han dit moltes blasfèmies davant les quantilles del veterà periodista. Així i tot, per a tots ells, com per al personal de redacció i administració dels diaris per on havia passat, Miró i Folguera fou sempre «el senyor Miró», signe de l'alta consideració, respecte i estima en que se'l tenia, per la seva intel·ligència, la seva amabilitat i la seva bonhomia.

La mala lletra del senyor Miró li havia fet dir des de les columnes dels diaris molts disbarats que ell no havia escrit.

Com a petit exemple, recordem que un dia ens explicava que quan feia la crítica musical d'«El Poble Català», en parlar de l'estrena d'un poema simfònic del mestre Pahissa titulat «A les costes mediterrànies», el caixista el rebatejà així: «A las costas me desterrareis»...

—Retirarem els voluntaris que vulguis; però tu no m'abandonis.

L'AGULLA DE COSIR

La història ens arriba per un conducte que en garanteix l'autenticitat.

Vorotxílov passava revista a una brigada. Anava repassant, de cap a peus i amb un cop d'ull ràpid, cada soldat. De cop s'aturà davant d'un al qual mancava un botó a la guerrera.

—Com és això, camarada! — exclamà, assenyalant amb el dit índex aquella mostra de descurança.

—No tenia agulla, mariscal... — respongué el soldat, balbucejant i tot enrogit de vergonya.

Vorotxílov es llevà la gorra i del seu folre en tragué una agulla de cosir que hi duia clavada i la lliurà al soldat, sense dir cap més mot.

CONEIXEMENTS

Una anècdota d'Albert de Sicília Llanes, contada per ell mateix al nostre company Avel·lí Artís:

Quan els omnibus de «La Catalana» passaven pel carrer de «Fernando» (actualment de Fivaller), l'autor de «Perdiu per garça» tingué un dia necessitat d'utilitzar-ne un. Davant l'església de Sant Jaume féu senyal al cotxer que s'aturés, però aquest passà de llarg, fins arribar a la cantonada

del carrer d'Avinyó. El senyor Llanes, doncs, hagué de córrer per poder agafar-lo. I mentre hi pujava, tot esbufegant de la correugada, el conductor, molestat per la mica d'espera i amb aquella educació característica dels empleats dels transports urbans, li digué:

—¿Que no ho sap que allí no hi ha parada?

—Perdoni, amic—respongué Llanes—. Jo sé un xic de matemàtiques i un altre xic d'humanitats... Però que allí els muls no s'aturessin, cregui'm, ho ignorava!

HENRY BECQUE

Una de les figures més representatives del teatre naturalista francès fou Henry Becque, líder del Teatre Lliure fundat per Antoine. Becque, tot i que tingué el seu moment gloriós, morí en la més absoluta misèria, endeutat fins a la nou del coll, el 12 de maig del 1899.

La seva vida és saturada d'anècdotes, algunes de les quals anem a oferir als lectors d'aquesta pàgina, a manca d'altres més immediates i més actuals.

L'obra més coneguda de Becque és «La Parisienne», que encalçà l'honor, deu o dotze anys després de mort el seu autor, d'ésser incorporada al repertori de la «Comédie Française».

Refusada al Teatre Francès, Becque llegí «La Parisienne» a un empresari que es deia Fernand Louveau, i que de bell antuvi, per esvaïr els recels que pogués inspirar als seus futurs creditors, havia adoptat el pseudònim israelita de Fernand Samuel.

L'home s'engrescà amb l'obra i decidí inaugurar-hi la temporada al teatre de «La Renaissance», del qual s'havia fet càrrec.

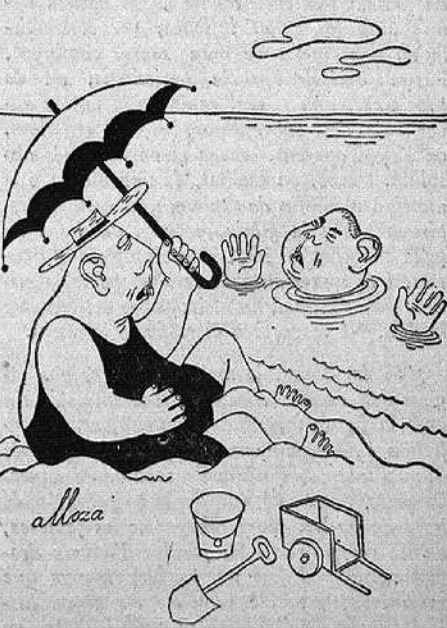
Els assaigs foren èpics, puix l'autor no estava satisfet del repartiment que s'havia donat al drama, i no es cansava de fer advertiments, demanar esmenes i exigir repeticions.

La principal intèrpret, sobretot — una tal mademoiselle Antoine — li inspirava una desconfiança que Becque no sabia com dissimular.

Un dia ella li digué:

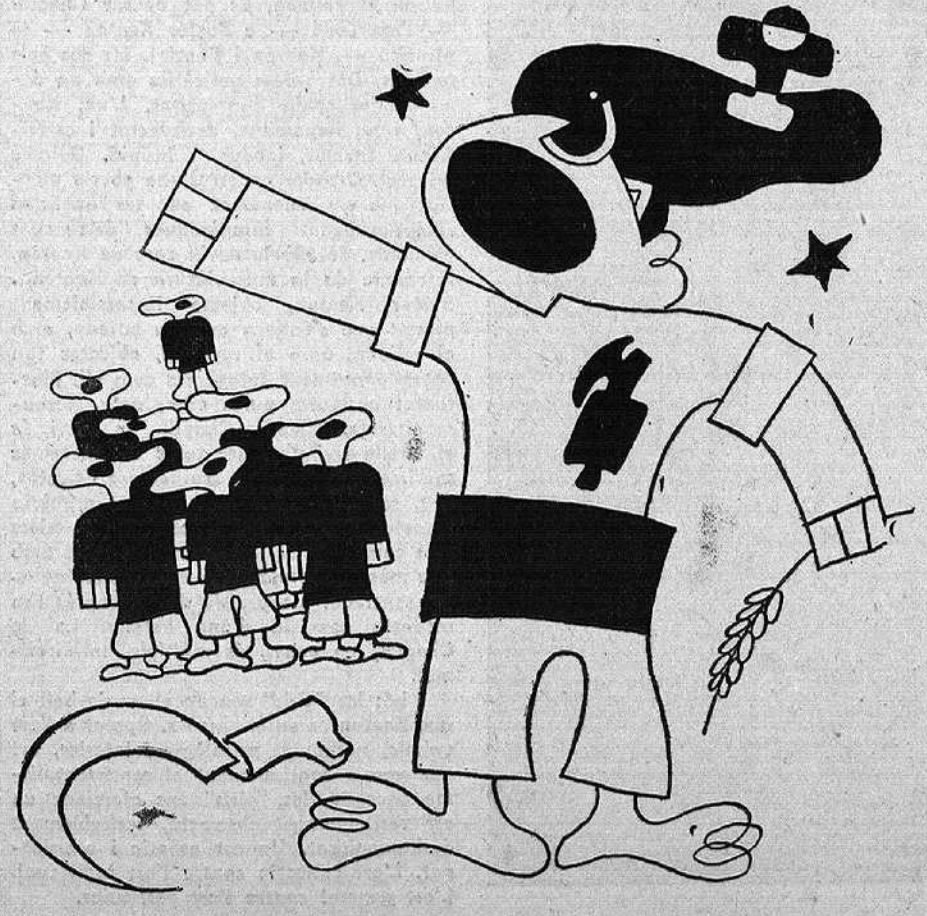
—Em feu dir una frase que, per molt que l'estudii, no arribo a comprendre, i us agrairia una petita explicació...

—No cal pas, «ma'm'zelle...» — féu l'autor—. Es, precisament, les que dieu més bé.

ESTIUIG DELS ESPECULADORS

—Cregui'm, senyor Parcerises, que estic mig ensorrat.
—No me'n parli, que jo tambéestic amb l'aigua al coll.

FENT EL PAGES, PER GUASP

—Jo no necessitaré de les democràcies, ni tan sols permís per a bombardejar-los els vaixells.